

Skog Alnarp

Följderna av tallens reträtt

När tallen ersätts av gran förändras landskapet i grunden. Den öppna ljusa tallskogen har en frodigare markflora jämfört med den mörka mossiga granskogen.

Någon gång i slutet av 1930-talet blev granen ett vanligare trädslag än tall i södra Sverige. Därefter har granens andel växt.

Idag består södra Sveriges produktionsskog till hälften av gran, medan tallens andel minskat till en tredjedel.

På mark som traditionellt har ansetts vara bäst lämpad för tall planteras många markägare gran. En anledning är problemet med älgarnas betesskador.

Det är en drastisk förändring med många konsekvenser.

LISA PETERSSON har kollat i detalj vad förändringarna innebär. I arbetet med sin doktorsavhandling har hon tillbringat oändligt många timmar med att krypa runt i skogar som befinner sig i gränslandet mellan gran och tall. I några fall har det redan skett ett byte av trädslag.

– Det finns ganska få jämförande studier mellan likartade produktionsskogar av gran och tall. Nu börjar bilden att klarna, även om mycket arbete återstår med att sammanställa resultaten, berättar hon.

UTGÅNGSPUNKTEN är 60 bestånd av gran och tall i tre olika åldrar; 30, 55 och 80 år.

Varje område är minst tre hektar och finns i Kalmar och Kronobergs län. Inom varje bestånd har tio slumpvis

Lisa Petersson

valda provtytor lagts ut. Med andra ord har 600 ytor finkammats. Dessutom har 600 träd blivit inmätta och barken har inventerats på lavar.

– Det är en ny värld som öppnar sig när man kollar i detalj, konstaterar Lisa Petersson.

Hon har kartlagt nästan 100 olika mossor och drygt 100-talet olika kärlväxter. Antalet lavar återstår att se eftersom det ofta krävs mikroskop för att artbestämma. (Det finns över två tusen arter.) En proppfull Ikea-kasse väntar ännu på analys, tillsammans med jordprov från varje bestånd.

En effekt, utöver florans påverkan, förväntas vara att den uthålliga tillväxten blir sämre om gran planteras på tallmark.

DESSUTOM har skogens ljusinsläpp dokumenterats genom att fotografera mot himlen med en extrem vidvinkel, vilket visar krontäckningen.

Tallskogen släpper ner mycket mer ljus till marken, vilket märks på floran.

Mossorna trivs i granskogen.

– Där finns mer blåbärsris och andra kärlväxter jämfört med de täta granskogarna. Där trivs å andra sidan fler mossarter bättre i det fuktiga klimatet.

ETT FÖRVÅNANDE resultat är att markfloran visserligen är betydligt rikare i tallskogen, men antalet arter är större i granskogen. Det gäller både mossor och kärlväxter, samt fågelarter, som finns med i en parallell studie.

– Att antalet arter inte är lika högt i tallskogen beror förmodligen på att lingon och blåbärsris är bra på att hävda sig och konkurrera om utrymmet. Det finns helt enkelt inte plats för andra växter.

Även om Lisa Petersson hittat blåbär i granbestånden, så är de inte alls lika vanliga där.

– Det som brukar kallas ”blåbärsgranskog” går knappt att hitta i de områden jag undersökt.

ÄVEN om det totalt finns många arter dominerar ett fåtal.

Bland mossorna är de fem vanligaste; väggmossa, husmossa, skogsbjörnmossa, kvastmossa och vägig kvast-

mossa.

Topp 5 bland kärlväxter är blåbär, lingon, krustätel, ekorrbär och skogsstjärna.

– En del mossor är ovanliga eftersom de är beroende av död ved, vilket det finns ont om i de undersökta produktionsskogarna. Tallen börjar få riktigt höga naturvärden först när den passerat hundra år, vilket gör att flera lavar inte hinner etablera sig. De vill ha grov ”krokodilbark”. Med omloppstider runt 80 år hinner den aldrig utvecklas, berättar Lisa Petersson.

HON HAR gjort fynd till både glädje och förfäran.

Till de glädjande fynden hör den rödlistade orkidén Knärot. Den trivs bäst i äldre skogar än de som undersökts, men det finns undantag.

Mindre trevligt var fyndet av sydafrikansk hårnervmossa.

– Det är en invasiv art som är ett jätteproblem på sandhedar i Danmark där den breder ut sig och hindrar andra växter från att gro. Förmodligen har den kommit hit via någon skogsmaskin. Det var första fyndet av hårnervmossa på Kalmar läns fastland, berättar Lisa Petersson.

Kontakt

Lisa Petersson, lisa.petersson@slu.se, 040-415186

Redaktör nyhetsbrevet

Pär Fornling: par.fornling@slu.se